

METODOLOŠKO POJASNILO

AKTIVNO IN NEAKTIVNO PREBIVALSTVO

To metodološko pojasnilo se nanaša na objavljanje podatkov:

- Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija, četrtno (Prva objava)
- Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija, letno (Prva objava)
- Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija, letno (Elektronska objava)

Vsebina:

1. NAMEN
2. PRAVNA PODLAGA
3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI
4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA
5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV
6. DEFINICIJE
7. POJASNILA
8. OBJAVLJANJE PODATKOV
9. REVIDIRANJE PODATKOV
10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

Pripravila: Tina Osvald Zaletelj, Marko Tomažič

Zadnjič osveženo: 12. 8. 2019

1. NAMEN

Podatki o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu so rezultat najboljšežnejšega uradnega raziskovanja gospodinjstev v Sloveniji. Prikazujejo stanje in spremembe na slovenskem trgu dela - velikost, strukturo in značilnosti aktivnega in neaktivnega prebivalstva Slovenije.

Ključne statistike so:

- stopnja brezposelnosti
- stopnja delovne aktivnosti
- število brezposelnih oseb
- število delovno aktivnih oseb

2. PRAVNA PODLAGA

- [Letni program statističnih raziskovanj \(LPSR\)](#)
- [Zakon o državni statistiki](#) (Uradni list RS, št. 45/95 in 9/01)
- Uredba Sveta (ES) št. 577/98 z dne 9. marca 1998 o organizaciji vzorčne raziskave delovne sile v Skupnosti (CELEX: 31998R0577)

Podatki so mednarodno primerljivi in prispevajo k evropski statistiki.

3. ENOTA, KI JO OPISUJEJO OBJAVLJENI PODATKI

Enota, ki jo opisujejo objavljeni podatki o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu, je prebivalec Slovenije po merah aktivnosti, spolu, starostnih skupinah, zaposlitvenem statusu, poklicnih skupinah, področjih dejavnosti in kohezijskih regijah.

4. IZBOR ENOT OPAZOVANJA

Aktivno in neaktivno prebivalstvo je rotirajoče panelno raziskovanje, izvajamo ga nepretrgano skozi celotno leto. Vsako gospodinjstvo je anketirano petkrat, po rotacijskem modelu 3-1-2 (gospodinjstva so anketirana tri zaporedna četrletja, potem so za eno četrletje izključena, nato pa so v raziskavo vključena še v dveh četrletjih). Vzorčni načrt je stratificiran enostaven slučajen. Pri izboru enot uporabimo stratifikacijo po tipih naselja in statističnih regijah. Vsaka izbrana oseba nas vodi v gospodinjstvo, v katerem nato anketiramo vse člane gospodinjstva. V vzorec je vsako četrletje vključenih okrog 7.000 gospodinjstev.

5. ZBIRANJE IN VIRI PODATKOV

Zbiranje podatkov za raziskovanje Aktivno in neaktivno prebivalstvo (ANP) izvaja približno 40 anketarjev. Njihovo delo poteka na terenu in po telefonu. Vsako gospodinjstvo je anketirano tri zaporedna četrletja in po enem četrletju premora še dve

zaporedni četrtletji (skupaj torej petkrat). Prvo anketiranje poteka na domu, vsa ponovljena anketiranja pa so telefonska, če je gospodinjstvo opremljeno s telefonom; če ni, ga anketar tudi pri ponovljenih anketiranjih obišče na domu.

Za zbiranje podatkov se uporablja vprašalnik: Aktivno in neaktivno prebivalstvo (ANP).

Vir podatkov o dohodkih so preliminarni kontrolni podatki o dohodnini Finančne uprave RS.

6. DEFINICIJE

Delovno sposobno prebivalstvo so vse osebe, stare 15 let in več.

Delovno aktivno prebivalstvo so osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred izvajanjem raziskovanja opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali za družinsko blaginjo. Med delovno aktivno prebivalstvo sodijo tudi vse tiste zaposlene ali samozaposlene osebe, ki jih v zadnjem tednu pred izvajanjem raziskovanja ni bilo na delo. Kot delovno aktivne obravnavamo tudi zaposlene osebe, ki so začasni ali trajni presežki, in sicer do prenehanja delovnega razmerja, osebe na porodniškem dopustu ter pomagajoče družinske člane.

Pomagajoči družinski člani so osebe, ki formalno niso zaposlene niti samozaposlene, a so v zadnjem tednu pred izvajanjem raziskovanja delale na družinski kmetiji, v družinski obrti, družinskem podjetju ali v kaki drugi obliki družinske pridobitne dejavnosti in za svoje delo praviloma ne prejemajo rednega plačila.

Delovno aktivno prebivalstvo z delovnim časom, krajšim od polnega, so osebe, ki običajno delajo manj kot 36 ur na teden.

Med **zaposlene osebe v delovnem razmerju** štejemo osebe, ki so zaposlene v podjetjih ali organizacijah, pri obrtnikih, kmetih, osebah v svobodnih poklicih in pa osebe, ki delajo preko javnih del.

Med **zaposlene osebe, ki opravljajo druge oblike dela**, sodijo tiste osebe, ki opravljajo pogodbeno delo, delajo preko študentskega servisa, delajo za neposredno plačilo ali so na praksi oz. so vajenci.

Brezposelne osebe so osebe, ki v zadnjem tednu pred izvajanjem raziskovanja:

- niso delale (niso bile zaposlene ali samozaposlene in niso opravile nikakršnega dela za plačilo), vendar
- aktivno iščejo delo (v zadnjih štirih tednih so se zglasile na zavodu za zaposlovanje, poslale prošnjo za zaposlitev ipd.) in
- so takoj (v naslednjih dveh tednih) pripravljene sprejeti delo.
- med brezposelne osebe štejemo tudi tiste, ki so že našle delo, vendar ga bodo začele opravljati po izvedbi raziskovanja.

Aktivno prebivalstvo sestavljajo delovno aktivni prebivalci in brezposelne osebe skupaj.

Neaktivno prebivalstvo so osebe, stare 15 let in več, ki niso razvrščene med delovno aktivno prebivalstvo ali brezposelne osebe.

Stopnja aktivnosti je odstotni delež aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu.

Stopnja delovne aktivnosti je odstotni delež delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu.

Stopnja brezposelnosti je odstotni delež brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu.

Stopnja dolgotrajne brezposelnosti je odstotni delež dolgotrajno brezposelnih oseb (12 mesecev ali več; definicija Mednarodne organizacije dela – ILO) med aktivnim prebivalstvom.

Stopnja zelo dolgotrajne brezposelnosti je odstotni delež zelo dolgotrajno brezposelnih oseb (24 mesecev ali več; definicija ILO) med aktivnim prebivalstvom.

Delež dolgotrajno brezposelnih oseb je delež vseh dolgotrajno brezposelnih oseb (12 mesecev ali več; definicija ILO) med vsemi brezposelnimi osebami.

Prebivalstvo v gospodinjstvih brez delovno aktivnih članov je odstotni delež oseb, starih 0–17 let (18–59 let), ki živijo v gospodinjstvu, kjer ni nobene delovno aktivne osebe, med vsemi prebivalci v omenjeni starostni skupini. Študentje, ki živijo v gospodinjstvih, katerih člani so vsi študentje, stari 18–24 let, niso vključeni v ciljno populacijo. Podatki predstavljajo letno povprečje.

Zgodnja opustitev izobraževanja – delež vseh prebivalcev, starih 18–24 let, z doseženo ravno izobrazbe ISCED 2 ali nižjo (končana ali nedokončana osnovna šola ali brez šolske izobrazbe), ki niso vključeni v izobraževanje ali usposabljanje.

Delež oseb z nizko ravno izobrazbe je delež oseb z doseženo ravno izobrazbe ISCED 2 ali nižjo (končana ali nedokončana osnovna šola ali brez šolske izobrazbe) v primerjavi s celotno populacijo v posamezni starostni skupini.

Niti v izobraževanju niti delovno aktivni oz. delež oseb, starih od 15 do 24 let, ki niso vključeni v formalno ali neformalno izobraževanje niti niso delovno aktivni, med vsemi mladimi v starostni skupini 15–24 let.

Decili se določajo na podlagi neto plače zaposlene osebe; v prvem decilnem razredu je 10 % zaposlenih z najnižjimi povprečnimi mesečnimi neto plačami, v drugem decilnem razredu drugih 10 % in tako naprej do desetega decilnega razreda, v katerem je 10 % zaposlenih z najvišjimi povprečnimi mesečnimi neto plačami.

Prehodi med statusi aktivnosti na trgu dela predstavljajo **gibanje** posameznih oseb med **delovno aktivnostjo**, **brezposelnostjo** in **neaktivnostjo** v zaporednih četrletjih. Prikazana sta delež in število brezposelnih v izbranem četrletju (npr. v 4. četrletju 2018), ki so bili brezposelni tudi v prejšnjem četrletju (torej v 3. četrletju 2018), koliko delovno aktivnih v izbranem četrletju je bilo v prejšnjem četrletju brezposelnih, koliko neaktivnih je ostalo neaktivnih itd.

7. POJASNILA

7.1 KLASIFIKACIJE

SKP - Standardna klasifikacija poklicev. Na podlagi SKP določamo skupine poklicev. Klasifikacija je primerljiva z mednarodno klasifikacijo poklicev ISCO-08. Dostopna je na spletni strani: [Socialne klasifikacije](#).

SKD – Standardna klasifikacija dejavnosti. Na podlagi SKD, ki je usklajena z mednarodno klasifikacijo NACE rev. 2 določamo področja aktivnosti. Klasifikacija je dostopna na spletni strani: [Ekonomске klasifikacije](#).

NUTS (SKTE) – Standardna klasifikacija teritorialnih enot. Klasifikacija je dostopna na spletni strani: [Teritorialni šifranti](#).

KLASIUS - Klasifikacijski sistem izobraževanja in usposabljanja. Klasifikacija je dostopna na spletni strani: [Socialne klasifikacije](#).

7.2 OBDELAVA PODATKOV

UTEŽEVANJE

Z uteževanjem želimo doseči reprezentativnost vzorca, tako da so uteženi podatki čim boljše ocena opazovane populacije v določeni časovni točki.

Postopek uteževanja je bil določen glede na vzorčni načrt, neodgovor enote ter glede na razpoložljive pomožne populacijske spremenljivke, ki smo jih uporabili za kalibracijo.

Končna utež enote je tako produkt uteži zaradi verjetnosti izbora enot, uteži zaradi neodgovora ter kalibracijskega faktorja.

STATISTIČNO UREJANJE PODATKOV

Podatke smo statistično uredili s kombinacijo sistematskih popravkov in postopkov vstavljanja podatkov. Pri vstavljanju podatkov smo uporabili metodo logičnega vstavljanja in metodo notranjega darovalca.

Več o statističnem urejanju podatkov lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Statistično urejanje podatkov](#).

7.3 NATANČNOST

V statističnih raziskovanjih prihaja do različnih vrst napak, ki vplivajo na točnost statistične ocene (npr. do vzorčnih napak, napak zaradi neodgovora, do merskih napak). Napake, ki jih lahko pripišemo slučajnim vplivom, določajo natančnost statistične ocene. Uporabnike statističnih podatkov opozorimo na manjšo natančnost ocene tako, da takšno oceno opremimo s posebno opozorilno oznako ali pa take ocene sploh ne objavimo.

V tabelah, kjer so ocenjene populacijske vsote (zveznih) spremenljivk, ocenjena povprečja (zveznih) spremenljivk ali ocenjena razmerja populacijskih vsot (zveznih) spremenljivk, so omejitve pri objavi določene glede na relativno standardno napako oziroma koeficient variacije (CV). V teh primerih velja:

Če je koeficient variacije (CV) ocene

- 10 % ali manj ($CV \leq 10 \%$), je ocena dovolj natančna, zato je objavljena brez omejitve;
- od 10 % do vključno 30 % ($10 \% < CV \leq 30 \%$), je ocena manj natančna, zato se označi s črko M;
- večji od 30 % ($CV > 30 \%$), je ocena premalo natančna za objavo, zato je nadomeščena s črko N.

Več o natančnosti statističnih ocen lahko preberete v splošnem metodološkem pojasnilu [Natančnost statističnih ocen](#).

7.4 DRUGA POJASNILA

Metodološke razlike med registrskimi in anketnimi podatki o delovno aktivnem prebivalstvu

Registrski in anketni podatki se med seboj razlikujejo glede na:

- **vir.** Registrski podatki temeljijo na Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva, anketni pa na raziskovanju Aktivno in neaktivno prebivalstvo. Pri registrskih podatkih gre za popolno zajetje, rezultati raziskave Aktivno in neaktivno prebivalstvo pa so ocene, ki temeljijo na statističnem vzorcu.
- **poročevalsko obdobje.** Registrske podatke zajemamo mesečno, in sicer po stanju na zadnji dan v mesecu, anketni podatki pa se nanašajo na aktivnost anketirane osebe v tednu pred izvedbo raziskovanja (od ponedeljka do nedelje).
- **obdobje opazovanja.** Registrski podatki se zajemajo zadnji dan v mesecu, Aktivno in neaktivno prebivalstvo pa se izvaja četrtno.
- **kategorije, vključene v delovno aktivno prebivalstvo.** V registrskih podatkih so upoštevane le zaposlene osebe s pogodbami o zaposlitvi, po raziskovanju Aktivno in neaktivno prebivalstvo pa štejemo med delovno aktivno prebivalstvo tudi pomagajoče družinske člane in osebe, ki delajo po pogodbah o delu, avtorskih pogodbah ali za neposredno plačilo, skratka osebe, ki so v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred izvajanjem raziskovanja opravile kakršno koli delo za plačilo (denarno ali nedenarno), dobiček ali družinsko blaginjo.
- **objavljanje rezultatov.** Registrske in anketne podatke o delovno aktivnem prebivalstvu objavljamo v dveh ločenih publikacijah, in sicer registrske mesečno v publikaciji Aktivno prebivalstvo, anketne pa četrtno v publikaciji Aktivno in neaktivno prebivalstvo.

Metodološke razlike med registrskimi in anketnimi podatki o brezposelnih osebah

Registrski in anketni podatki se med seboj razlikujejo glede na:

- **vir.** Registrske podatke zbira Zavod RS za zaposlovanje v Registru brezposelnih oseb, anketne pa pridobivamo na podlagi raziskovanja Aktivno in neaktivno prebivalstvo. Pri registrskih podatkih gre za popolno zajetje, rezultati raziskave Aktivno in neaktivno prebivalstvo pa so ocene, ki temeljijo na statističnem vzorcu.
- **poročevalsko obdobje.** Registrski podatki zajemajo stanje na zadnji dan v mesecu, anketni podatki pa se nanašajo na aktivnost anketirane osebe v tednu pred izvajanjem raziskovanja (od ponedeljka do nedelje).

- **obdobje opazovanja.** Registrski podatki se zajemajo mesečno, po stanju na zadnji dan v mesecu, anketne podatke pa pridobivamo četrtno.
- **definicijo brezposelne osebe.** Registrirana brezposelna oseba je oseba, ki je prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje in ki ustreza vsem merilom brezposelnosti, določenim s strani zavoda za zaposlovanje. Brezposelna oseba po raziskovanju Aktivno in neaktivno prebivalstvo je oseba, ki v zadnjem tednu (od ponedeljka do nedelje) pred izvajanjem raziskovanja ni delala niti eno uro za plačilo (denarno ali nodedenarno), dobiček ali družinsko blaginjo, vendar v zadnjih štirih tednih aktivno išče delo in ga je v dveh tednih tudi pripravljena sprejeti. Med brezposelne osebe sodijo tudi tiste, ki so že našle delo, pa ga bodo začele opravljati v dveh tednih po izvedbi raziskovanja.

8. OBJAVLJANJE PODATKOV

Podatke objavljamo:

Četrtno:

- Podatkovna baza SiStat: Demografsko in socialno področje – Trg dela - [Aktivno prebivalstvo po raziskovanju Aktivno in neaktivno prebivalstvo – četrtni podatki](#). Objavljajo se absolutni podatki in deleži. Podatki o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu se prikazujejo po starostnih skupinah, spolu, po glavnih poklicnih skupinah, po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) na prvi ravni in po standardni klasifikaciji teritorialnih enot NUTS na ravni NUTS-2 (kohezijski regiji).
- Prva objava (Delo in brezposelnost, Zaposleni, samozaposleni, brezposelni): »Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija, četrtno«.

Letno:

- Podatkovna baza SiStat: Demografsko in socialno področje – Trg dela - [Aktivno prebivalstvo po raziskovanju Aktivno in neaktivno prebivalstvo – letni podatki](#). Objavljajo se absolutni podatki in deleži. Podatki o aktivnem in neaktivnem prebivalstvu se prikazujejo po starostnih skupinah, spolu, po glavnih poklicnih skupinah, po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) na prvi ravni in po standardni klasifikaciji teritorialnih enot NUTS na ravni NUTS-3 (statistične regije).
- Prva objava (Delo in brezposelnost, Zaposleni, samozaposleni, brezposelni): »Aktivno in neaktivno prebivalstvo, Slovenija, letno«.
- Elektronska objava (Delo in brezposelnost, Zaposleni, samozaposleni, brezposelni): »Aktivno in neaktivno prebivalstvo, podrobni podatki, Slovenija, letno«.
- Statøpis.

9. REVIDIRANJE PODATKOV

9.1 OBJAVLJANJE ZAČASNIH IN KONČNIH PODATKOV

Objavljamo samo končne podatke.

9.2 PRELOMI V ČASOVNI VRSTI

Raziskovanje Aktivno in neaktivno prebivalstvo je bilo od leta 1993 do 1996 letno in se je izvajalo v maju, od aprila 1997 pa poteka nepretrgoma.

Od leta 2015 se podatki na ravneh NUTS-2 in NUTS-3 objavljajo v skladu z Uredbo NUTS 1319/2013 o spremembah v mejah in poimenovanju teritorija.

Metodološko pojasnilo o revidiranju podatkov je dostopno na spletni strani <http://www.stat.si/dokument/5296/RevidiranjeStatisticnihPodatkovMPsplosna.pdf>.

10. DRUGA METODOLOŠKA GRADIVA

- Vprašalnik:
  - Aktivno in neaktivno prebivalstvo (ANP),
področje: Delo in brezposelnost, podpodročje: Zaposleni, samozaposleni,
brezposelni
<https://www.stat.si/statweb/Methods/QuestionnairesMethodologicalExplanationsQualityReports>